

Módszertani levél Pszichiátriai protokoll magyarországi menekülteket befogadó állomásokon

1. BEVEZETÉS

2001 tavaszán merült fel az igény arra, hogy a magyarországi menekülteket befogadó állomásokon (a továbbiakban: befogadó állomásokon) működő pszichiáterek számára egy egységes szakmai protokoll készüljön.

Az anyaghoz felhasználtuk a Magyar Pszichiátriai Kollégium 2001-ben kiadott 'Állásfoglalását', valamint több szakmai protokoll-javaslatot is.

2. A PROTOKOLL CÉLJA

- A befogadó állomásokon dolgozó pszichiáterek **speciális** és egyszerre **többdimenziós problémákkal** találják szemben magukat: egészségügyi, biológiai, pszicho-szociális, szociális, kulturális, jogi, sőt vallási-spirituális problémákkal is. **A protokoll elősegíti egy új rendszer létrejöttét, nem állapot rögzítő, hanem progresszív anyag.**
- Egy **horizontális rendszert** kívánunk megjeleníteni, ami - jelenleg - egy optimális elérendő helyzetnek tűnhet, de néhány év múlva talán a minimál-követelményeket jelenti a menedékkérők szakellátásában.

2.1. ALAPFOGALMAK LEÍRÁSA

2.1.1. Jogi és etikai alapfogalmak a befogadó állomáson:

- a.) menedékkérő
- b.) menekült
- c.) egyéb védelemre szoruló
- d.) befogadó állomás
- e.) más szálláshely (a későbbiekben d-e.) egységesen befogadó állomás)

A szabályozás részleteit az 1997. évi CXXXIX. törvény és kisebb mértékben a 2001. évi XXXIX törvény határozza meg.

- A **menedékkérőket** és a **státuszos menekülteket** más ellátás illeti meg, u.m. a menedékkérő térítésmentesen sürgősségi és házi orvosi ellátásban részesülhet, a státuszos menekült a sürgősségi ellátáson túl a magyar állampolgárokkal azonos ellátást igényelhet, amennyiben rendelkezik menekült igazolvánnyal, ami egyben a biztosítási kártya is.

2.1.2. *Terápiás alapfogalmak:*

A gyógyszeres és pszichoterápiás alapfogalmak a szakágazat orvosai által ismert fogalmakkal azonosak.

2.2. *Speciális körülmények a befogadó állomáson:*

A pszichiátriai ellátásban figyelemmel kell lenni arra, hogy a menekülttáborokban különösen **szorongató élethelyzetben** vannak a menedékkérők. Ez a gyökérvésztes traumáján túl a korábbi, a menedékkérőt a szülőhazájában ért tárgyi, kapcsolati stb. veszteségeket, a háborút, katasztrófahelyzetet, a menekülésben közben őt ért traumákat, valamint a befogadó állomáson lévő különleges élethelyzetet és mikrokörnyezetet is jelenti, ami a fennálló pszichiátriai problémán túl **másodlagos traumatizációt** okozhat a betegnek.

3. A PSZICHIÁTRIAI SZAKMAI TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZEMÉLYEK

3.1. A klienst - egy javasolt, optimális helyzetben - u.n. multidiszciplináris gyógyító team látná el, melynek a működése akkor lenne igazán hatékony, ha a tagjai a következők lennének:

- pszichiáter (felnőtt, gyermek)
- pszichológus (felnőtt, gyermek)
- szociális munkás és segítő
- pszichiátriai végzettséggel rendelkező ápoló(nő)
- védőnő
- szakterapeuta (mozgás- és más gyógyító terápiás szakember)
- gyógyfoglalkoztató
- ügyvéd / jogi tanácsadó
- lelki gondozó (vallási szervezetek tagjai)
- tolmács(ok)
- laikus segítők.

Fenti szakembereknek önálló kompetenciájuk is volna, önálló munkát is végeznének. Jelen protokollban a pszichiátriai betegellátásban alkotott koalíciójukról beszélünk.

3.2. *Mi a pszichiátriai tevékenység célja a befogadó állomásokon?*

A kezelés **többféle célra** irányul. Elsődleges szempont a **prevenció**, a további a különféle **betegségek kezelése**, valamint a **rehabilitáció és a megfelelő életminőség elérése**.

A kezeléseket illetően felmerülő kérdésekre a befogadó állomás illetékessége szerinti helyi ÁNTSZ orvosa ad választ.

4. A PSZICHIÁTRIAI ZAVAROK GYÓGYKEZELÉSÉNEK FELTÉTELEI A BEFOGADÓ ÁLLOMÁSON

4.1. Szervezeti feltételek

(1.) Járóbeteg-ellátás

A pszichiátriai betegek - az esetlegesen elkerülhetetlen kórházi kezelésen kívül - nagy része járóbetegként kezelhető. Figyelembe kell venni a hazánkban komoly hagyományként élő **gondozási** szempontokat, valamint a befogadó állomásokon speciális hangsúlyt és szint nyerő **közösségi pszichiátria** szempontjait.

Ennek megfelelően optimális, ha a **gondozás** - a rövid gyógyszeres / pszichoterápiás intervenciók kivételével - pl. receptírás, depot injekció beadása, személyes / intim problémák megbeszélése - gyakran a **beteg szobájában** a befogadó állomáson történik, **külső vizitek** formájában.

Ehhez nélkülözhetetlen, hogy a pszichiáterrel szakképzett ún. „**multidiszciplináris gyógyító team**” dolgozzon.

A kulturális különbözőségek és a befogadó állomások speciális környezete miatt nemcsak a beteg és az őt körülvevő közösség rendszeres **felvilágosítására**, nevelésére van szükség, hanem a segítő személyzetet is állandó **oktatásban, átképzésben** kell részesíteni a multikulturális pszichiátria változó igényeinek megfelelően.

- A **kórházi kezelés** idején, valamint a kezeléseket közti / utáni időszakban fontos a beteggel, annak környezetével, a gyógyításban résztvevő személyekkel való **aktív kapcsolattartás**. Mind a nyelvi nehézségek, mind a compliance-problémák megoldása egyértelműen a pszichiáter és a gondozó team állandó jelenlétét igényli.
- A beteg **rehabilitációjában** fontos szerepet töltenek be a befogadó állomásokkal együttműködő **szociális, egészségügyi, oktatási és más szolgáltató szervezetek, intézmények**. A velük való kooperáció megkönnyíti a gyógyító team munkáját (speciális rehabilitációs programok, átképzés, szabadidő-strukturálás stb.).

(2.) Fekvőbeteg-ellátás

A befogadó állomások vonatkozásában ez a kórházi kezelést **megelőző** vagy **krízis-fektető** (24 órás) és a kórházi kezelést követő **utókezelő** (kórházi elbocsátás után néhány hétig), illetve **krónikus pszichiátriai kezelő** részlegből áll.

A 44/1997.(CLIV) (XII. 23) sz. törvény az egészségügyről előírja a betegek

megfelelő tájékoztatását és jogaik érvényesítését.

4.2. Szerkezeti és működési feltételek

(1.) Humán feltételek

A pszichiátriai betegellátásban nélkülözhetetlen a **multidiszciplináris gyógyító team.** (lásd fent)

Fontos a szomatikus medicinában dolgozó orvosokkal való szoros **együtműködés,** de legalább ennyire szükséges a beteget körülvevő közeg segítő tagjaival való állandó kapcsolattartás.

Hangsúlyozni kell a multidiszciplináris gyógyító team rendszeres **szupervíziójának** fontosságát.

(2.) Tárgyi feltételek

- rendelő (lásd korábban a rendelő leírásánál)
- foglalkoztató szoba
- gyógyszerkészlet: - közgyógyellátási listán levő és 100, valamint 90%-os térítésű gyógyszerek
- egyéb nélkülözhetetlen gyógyszerek és pszichodiagnosztikus eszközök

5. ETIKAI MEGFONTOLÁSOK

Felhívjuk a figyelmet a befogadó állomásokon levő **különleges** emberi / közösségi / jogi **helyzetből** adódó problémákra, melyek esetében az etikai szempontok különösen szigorú mérlegelésére van szükség:

- fokozott függőségi igény és lehetőség
- fokozott kiszolgáltatottságból (talajvesztettségéből) adódó problémák
- a szociális - jogi - egészségügyi - vallási szférák összefonódásából adódó problémák
- a segítség korlátaiból adódó problémák
- a kompetenciahatárokból adódó problémák.